

Tas Latweeschu lauschu draugs.

1833. 5. Mei.

18ta lappa.

Taunas sinnas.

Tāpatt kà wezzu Keemeru walstī tannē gaddā, kad Pestitajs dšimme, wiffi laudis us Keisera Augusta pawehleschanas tikke usrakstīti, tā arri muhsu laikōs daschā semmē waldineeki brihscham sawus laudis leef skaitiht un ifgaddā sīnu dabbu, zif irr peedšimmuschi un zif nomirruschi. Kad mehš no wiffahm semmehm un walstim, kas tik pasaulē irr, tahdas sinnas sadabbutu, tad weegli gan warretu isfkaitiht, zif zilweku pahr wiffu pasauli dšihwo, zif katrā gaddā peedsem un zif nomiršt. Bet kas to dohs? — Tikween no daschahm semmehm tahdas sinnas dabbutamas; tomehr, kad tikkai sīnam, zif leelas schahs semmes un zif leelas atkal tahs, no kurrahm mums sinnas truhst, tad warram rehkinahgt gan, zif zilweku pawiffam; bet woi ne buhs pahri tuhkstohschu wairak, woi masak, to ne usnemfun apgalwoht. Ne fenn gudrs funks, kam dauds tahdu sīnu rohka bija, isrehkinaja, ka taggad pahr wiffu pasauli 700 tuhkstohsch reis tuhkstohsch zilweki dšihwo, ifgaddā 23,728,813 peedsem un 21,212,121 nomiršt; tas isness pa katru deenu 65,010, kas peedsem, un 50,128, kas nomiršt; ifstundu 2708, kas peedsem, un 2421, kas nomiršt, un ifminutē 45, kas peedsem, un 40, kas nomiršt.

No Pehterburges. (19. April.) Wologdas pilssehtā Kreewu semmē gohdigs garmison-saldats, kam wahrds Dmitri Lasarew, 12tā Bewrar pee Keisera naudas-kambara us wakti stahweja. Gaddijahs tai paschā stundā, ka uggungrehks tuhwu winnam flahgt zehlahs. Leesinas katrā azzumirkli winnam jo nahze wirfū, tik ne winnu nosmazzinaja. Schis ustizzams karrawihrs tomehr sawu weetu ne atstahje, bet paschu dšihwibu ne behdadams, wakteja un wakteja, kamehr wirsneeks nahze, winnu atmihgt. Keisers to dabbutjis sīnahgt un pahr winna ustizzamu un drohschu prahtu preejadamees, winnam simts rublus suhtija par gohda-dahwanu un pawehleja, lai winnu weddoht us Pehterburgi un eerakstohgt gwardias rullī.

No Wihnes pilsfeh̄tas, Wah̄semme. Zur augsts teefas = kungs, kas arri pahr daschahm krohna muischahm par sinnatneeku un kam wahrds Beerns Petri, ne senn irr atraddis, kad trihs weerendel mahrzina sahls weenâ paschâ spanni uhdens iskuffina, un fimts mahrzinaus salmu tahdâ sahlijumâ mehrze, ka tad gohwis, aitas un sirgi schohs salmus tikpatt labpracht ehdoht, kâ seenu; un ka schee fimts mahrzini salmu lohpeem tikpatt dauds derroht, kâ 66 mahrzini seenu.

Masâ pilsfeh̄tâ wihnuhses = kungs sawu puifi, kas 16 gaddus wezs bija, suhtija tumshâ pagrabbâ, lai kartuppeles nessoh̄t augshâ. Klacht pee schi pagrabba wehl zits bija, kur 60 wah̄tes spirtus eekshâ. Zè ar lukturi, — Deews sinn, kahdâs dohmâs — puifis eegahje un no weenas wah̄tes tappi iswille. Par nelaimi tappe kritte semmè, spirtus tezzin tezzedams gahsahs us grihdu, puischam flappinaja drehbes un pa to stipru sinakku ugguns no luktura mettahs spirtum wirsû. Deewa laime, ka puischam wehl isdewahs, tappi kert un wah̄tei eebahst. Bet winna drehbes jau bija nehmuschees leesnâs; degdams pahr wissu meesu winsch iskrehje no pagrabba us eelas, mettahs dublôs un wah̄rtijahs, zif warredams. Istkrehje arri kauschu dauds winnam par palihgu, un kaut nu gan laimojahs, winna drehbes dsehst, tatschu winsch jau tik bija bruzzinahs, ka 24 stundas pehz nomirre.

No Widsemes. Schinni gaddâ, kas mums tahds gruhts, gan ja = peeminn tee badda = un behda = gaddi 1807, 1808 un 1809 un ja = pateiz Deewam, kas lihds schim tik schehligi muhs usturrejis, un scho gaddu tik gruhtu behdu pilnu wehl naw darrijs, ka tee gaddi bija. Stahstifim par mahzibu jaunakeem, kas tohs naw peedshwojuschi, ka Deews toreis' muhs peemeklejis. 1806 lectus weenâ gabbalâ lihstoht wissu labbibu augumâ aisturreja, meeschi ispuè, rudsi stahweja salki, palikke sifki, nespehzigi, ne wille ka ween 95 mahrzinus. Ap Mikkeleem wehl plahwe meeschus, un rudsus eesehje nedihgofschus. Sinnams, ka 1807 rudsi nekahdi nebija un no wassarajeem arri mas ween. Zittâ widdû ne sehklas no teem nedabbuja, jo teels saufums tohs nospeedis un dahrsa = auglus tâpat, ko Luffkaini wehl noehde. Jau ruddens bija badda = laifs. Rudsi maksaja Zggauun aprinki 6 rubl. p. n. un sirni 9 rubl. p. n. puhrà; — bet Latweeschu aprinki diwi = reis' tikdauds. Nu usnahze 1808 gads ar sawu baddu, ar sawahm sehrgahm. Dauds semneekus nomirruschus us tihumeem un grahw = mallâs arwadde. No basnizas rullehm sinn, ka septita dalla zilweku nomirrusi. Wassara tahda patti sausa bija, wassaraji tâpat isdegge un wissa Widsemme buhtu baddu mirusi, ja

Deews Kreewn-semmi nebuhtu schehlojis ar baggatu maifi tà, ka no turrenes wedde, par to breefnigi stipru seemu, kas 1808 iseihoht un 1809 nahkoht bija, un gahdaja istifikšanu, lai gan bija knappa. — Paschôs baddôs karsch arri beedeja. Dezember-mehnesi 1806 tas bija zehlees starp Kreewa un starp Sprantscha. Zaur Widsemmi gahje wiff tas karra-spehks, kas Sprantscham prettim tikke süh-tihs. Semneeki wiffi ar wiffu sawu sirga-spehku wairak ne fà diwi mehne-schus schkuchtês bij isdsiht. Da neddetahm tee schkuchtneeki ar saweem sirgeem sagulleja bes pajumta, jo tee saldati wiffus krohgus un steddeles preeksch sewim bija panehmusch. Tadeht arri pawassarâ 1807tâ gaddâ leels pulks sirgu nosprahge un kas palikke, tee tik nespehzigji bija, ka ilgi ne bija, fo arklâ juhgt. Warr gan saprast, ka semme siktî un wehli tikke eestrahdata. Nekruhshi tikke nemti: milihzes tikke ustaishtas, kas no Widsemmes bija barrojamas un apgehrb-jamas. Pee schahm milihzhem bija leelkungi un muishneeki par wirsneekeem un semneeki par saldateem. Jhpascha Aimmiba zehlahs, fo par milihzes-Aimmibu nosauze. Wiffas eerastâs semmes- un teefas- un waldischanas-darrischanas tikke kawetas un gahje wairak atpakal, ne fà us preekschu. Gan 1807tâ gaddâ ar Sprantscha-keiseri meers tikke derrehts; bet nu Kalenderu karra-kuggi apseh-deja muhsu juhrmallas un apzeetinaja wiffu kuptschoschanu un tirgu pa juhras-zelku. Weens pohds sahls maksaja 4 rubl. kappara. Tee paschi karrawihri, kas zaur Widsemmi Sprantscham bija prettim gahjuschi, zaur Widsemmi nahje atpak-fak. Tee bija atkal ja-schkuhte, ja-ruhme un ja-barro. Weidsoht 1808tâ gaddâ wehl arri ar Sweedra-kehniu karsch zehlehs un 1809tais gads gruhti gan tikke nodshwohts, jo neween pats bija tuksch, bet truhkuma wehl deewsgan no teem diwi pehdigeem gaddeem. — Woi tas gruhtums mums wehl stahw prahtà? — Nè, iszeests, panests, aismirists. — Râ tad buhs ar to, kas mums scho gad-du? — Iszeests tiks ar Deewa palihgu un panests — to lai Deews dohd — ar tizzibu un zerribu us Winnu, kas muhscham neweenu wehl newaid aismirfîs!

....s

G r a h m a t i n a,

fo gohbigam dahrsneekam Behrsina Mikkelam winna draugs irr rakstijis, mahzidams, fâ sstchstinus jeb spargelus ittin leelus warr audsinah. —

Mihkajs Mikkel'!

Tahdam freetnam un gudram dahrsneekam, kahds tu effi, arween par leelu preeku irr, kad fo jaunnu sawâ ammatâ warr mahzitees. Es wehl peeminnu, ar kahdu kahrigu prahtu tu pehrnâ gaddâ tahm abbahm grahmatahm uskritti, fo zeenigs dahrsu-kungs Zigra Latweeschu dahrsneekeem irr sagahdajis*) un fo es

*) Schahs abbas grahmatas wehl taggad irr dabbutjamas Rihgâ pee zeeniga kunga Zigra pascha, winna nammâ maskawas ahrihgâ, un katra maksâ ne-eeseeta 30 ka-pelkus sudr. n. — Pirmai schee wirskasti irr: "Das Abholudahrsneeks, jeb pilniga Pamahzischana wiffadus augligus Dahrsakohfus audsinah un kohpt; Latweescheem par Pamuddinaschanu farakstita no J. E. Zihgra. Rihgâ 1803." 208 loppu-pusses sniski. — Dhtrai: "Pamahzischana fâ wiffus Rehka-Dahrsa Stahdus un tahs eeksch Rehkes preeksch zittahm derrigas Sahles buhs audsinah; kurrâi ta Mahziba pee-

pats tew par dahwanu atnessu. — Zawâ dahrsâ arri vedseju tohs lezzeklus, fure-
 rds tu ar leelahm puhlehm tohs ffohstinus jeb spargelus audsina, fo fungi ih-
 paschi pawaffaras laifâ par leelu gahrdumu turr un ar furreem jau daschreis
 labbu nandu effi pelnijis. Tapeh; es dohmaju, tew gan arri par preeku buhs,
 kad tew to jaunu ffunsti të mahzischu, fo gudrs dahrsneeks Sprantschu=semme
 ne fenn irr isgudrojis un fo wakkar Wah;’ grahamatâ usgahju. Ismehgina scho
 mahzibu luhdsams jau schinni pawaffarâ; warr buht, ka tew laimosees un tad
 no schahs ffunstes jau nahkoschâ gaddâ tew un dauds zitteem Latweeschu dahrs-
 neekeem balur rublu deewsgan warrehs atlehft. — Klausees labbi. Remm’ kahdu
 buddeli, — ja wesselu grippi taupiht, tad eeplichfuschu, bet ne tahdu, kam zau-
 rums irr. Israudsi, fur kahds stipraks ffohstinu dehsts, pirms wehl irr isli-
 dis, semmi jau zehlis. Taisi masu bedriti, puss ihkfschka dsilku, tam apfahrt un
 uswahsi buddeli tâ, ka stohbrinsch eefsch buddeles kakla taifni us augschu stahw.
 Nispildi tad bedriti atkal, stahdi kahdus staklischus appaksch buddeles rumpi un
 leez’ pahr buddeli wehl masu stihpu pahr, furras galli zeeti ja=eedehsta lezzekli,
 lai wehisch buddeli ne gahsch semmê un ffohstinu ne maita. Tâ nu buddeles
 tumschâ eefschâ ffohstinsch ahtri usangs, atfnehgs drihs buddeles dibbeni, un ne
 warredams augstak’ tikt, atkal us semmi dohsees, no semmes atkal augschup un tâ
 jo prohjam, zil ruhmes buddelê buhs. Pehzak’ ne warredams wairs tilpt buddelê,
 ar paschu buddeli dohsees us augschu; bet tad jau buhs laiks, ar affu nasi wiinu
 pee safnes nogreest. Sadausi buddeli, tad tew ehrms buhs rohkâ: tahds leels un
 refns spargelis, kas drihs mahzixu smags un fungeem wehl sineffigaks buhs, ne kâ
 tee masini, fo tee Kreewu dahrsneeki proht audsinahft. — Kad tu nu, mihtajs
 Mikkel’! scho mahzibu schinni gaddâ labbi buhsi isprohwejis, tad nahkoschâ dohdees
 ar warru us tahdu spargelu audsinaschanu; jau seemâ famekle zil warredams wiffas
 eeplichfuschas buddeles un raug’! kad atkal pawaffara buhs klahft, tad mans Mikke-
 lis ar leelu wesumu nahks us tirgu, fungi praffihs: kas jums tur wesumâ? un
 winsch atbildehs: leeli spargeli, us tahdu sawadu wihsi audsinati, kahda Spran-
 tschu semmê irr mohde. Rungi brihnosees pahr to gudru dahrsneeku, ahtrumâ
 wiinam wiffas prezzes nopirks un winsch ar pilnu makku nahzis mahjâs, turpma
 sawu dahrsinu wehl labbaki ffohps. — Bet ja schi mahzita ffunste muhsu semmê
 pawiffam naw isdarrama, tad luhdsams dohd’ man drihs sinu; lai tee zitti draugi,
 furreem to arri esnu mahzijis, to paschu mehginadami laiku walti ne tehre. — Dsh-
 wo wesseli! 2c.

Druwneeka Mahrtinsch.

litka kâ tahs wiffudahrgakas Dahrsa=Saless un Auglus schahweht kâ arri Appianus
 audseht un nekohpt warr. Peh; Widsemmes un Kursemmes Semmes=Saifu nomeh=
 rota un farakstita no J. H. Zigra. Nihgâ 1806.“ 168 lappu=puffes 8nistli.

Lihdf 3. Mei pee Nihges irr atnahkuschi 255 fuggi un aisbraufuschi 62.
 „ 29. April pee Keepajas irr „ 54 „ „ „ 40.

Brihw drikkht. No juhrmallas=gubernementu augstas waldischanas puffes:
 Dr. C. E. Napierfky.